

AMELİYATHANE HEMŞİRELERİNDE İŞ DOYUMU VE STRES

JOB SATISFACTION AND STRESS IN OPERATING ROOM NURSES

Türkan ÖZBAYIR

Fatma DEMİR

Yelda CANDAN

Alev DRAMALI

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı,
Bornova/İZMİR

Anahtar Sözcükler: İş doyumu, ameliyathane hemşireliği, stres

Key Word: Job satisfaction, operating room nursing, stress

Bu çalışma II. Ulusal Ameliyathane Hemşireliği Sempozyumu, 16-17 Eylül 1999
İzmir'de poster bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Bu çalışmada ameliyathane hemşirelerinin iş doyununtı ve stres düzeylerini belirlemek ve iş doyumu ile stresin ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma 01.06.1999-01.09.1999 tat filleri arasında İzmir ili içersinde yer alan toplam 14 hastane amellyathanelerinde çalışan ve olasılıksız örneklem yöntemiyle seçilen 150 hemşire ile gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı tarzdaki bu çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından soru kağıdı ile toplanmıştır. Soru kağıdı üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm hemşirelerin sosyodemografik verilerini içermektedir. İkinci bölümde strese yatkınlık ve stres belirtileri ölçeği. üçüncü bölümde ise, iş dayumu ölçeği yer almaktadır. Çalışmanın sonucunda: ameliyathane hemşirelerinin strese yatkınlık ölçeği ve stres belirtileri ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalan düşük bulunurken, iş doyunlannın yüksek olduğu saptanmıştır. Bulgularınz literatüre benzerlik göstermektedir.

SUMMARY

The aim of this study was to investigate of job satisfaction and stress level of operating room nurses. The study was performed from June 1999 to September 1999. Sample consisted of 150 nurses working operating room in 14 hospitals located in city of Izmir. In this descriptive study data were collected using a questionnaire form by researchers, questionnaire form was consisted of three parts. Part I included socio-demographics of nurses. Part II included the symptoms of stress and stress vulnerability scales and part III consisted of job satisfaction inventory. According to our findings; the symptoms of stress and the stress vulnerability of operating room nurses were low. Findings also showed that the job satisfaction of operating room nurses was higher. Our findings were similar to literatures (Şahin, Durak-Batgınu 1997, Gezer 1998).

GiRiř

Teknolojinin sürekli ve hızlı bir şekilde gelişmesi ile günümüzde çalışma yaşamı, bireyi ilzyolojik, psikolojik ve sosyal yönünü olumsuz olarak etkilemektedir (Ertekin 1993, Sever 1997). Çalışanlar: iş ortamının. iş ve işlemlerin ve psiko-sosyal çevrenin streslerinden etkilenmekte, çeşitli düzeylerde bedensel ve ruhsal çaba içinde görevlerini devam ettirmektedirler. Stres olarak bilinen sorunları ortaya çıkaran iş çevresi. çalışanlar üzerinde baskı ve zorlanma yaratmaktadır. bu zorlamanın uzun sürmesi ise sağlıkla ilgili ciddi sorunların doğmasına sebep olmaktadır (Ertekin 1993, Marenir 1996). Bu sorunların başında somatik yakmmalar, depresyon, uyku bozuklukları ve tükenmişlik gelmektedir. Tüm bunların bir sonucu olarak yaşanan sorunların çalışan kuruma; personel çatışmaları, çalışan bireyde performans düşmesi, iş veriminin azalması ve iş doyumsuzluğu olarak yansıdığı bilinmektedir (Taylor 1990. Baltaş ve Baltaş 1992, Ertekin 1993. Patrick 1994, Pehlivan 1995, Özbayır 1996).

İş doyunu duygusal bir tepki ve davranışsal bir dışa vurum olup. bireyin yaptığı işi, çalışma ortamını ve çalışma yaşamını değerlendirmesi ile oluşmaktadır. Sever'in belirttiğine göre, Smith iş doyumunu: çalışanın işini ve çevresini değerlendirmesi yoluyla geliştirdiği duygusal bir tepki olarak tammlamakta ve bireysel gereksinimlerin, deneyimlerin iş çevresi ile etkileşime girerek iş doyumunu ya da doyumsuzluğu duygusunu oluşturduğunu belirtmektedir. işteki doyumsuzluğa bağlı olarak işe gelmeme, işten ayrılma gibi davranışlar ortaya çıkmakta ve hizmetin kalitesinde düşmelere neden olmaktadır (Taylor 1990, Baltaş ve Baltaş 1992, Sever 1997, Şahin. Durak-Batıgün 1997).

Hemen her meslek grubunda görülen iş yaşamına bağlı stres olgusu, hemşirelik mesleğini, özellikle çok dikkat gerektiren ve izole ortamlarda çalışan ameliyathane hemşirelerini de etkilemektedir (Uzun 1996). Oflaz ve Vural ameliyathane hemşirelerinde: sürekli olumsuz koşullarda çalışma. ilerleme fırsatlarının yetersizliği ve ödüllendirmenin olmamasının iş doyumsuzluğuna neden olduğunu belirtmişlerdir (Vural. Oflaz 1996).

Bu çalışma ameliyathane hemşirelerinin iş doyununu ve stres düzeylerini belirlemek ve iş cloyumu ile stresin ilişkisini incelemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma 01.06.1999-01.09.1999 tarihleri arasında. İzmir ili içerisinde yer alan 2 Üniversite Hastanesi, 6 Sağlık Bakanlığı Devlet Hastanesi. 2 Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesi. 3 Özel Hastane ve 1 Belediye Hastanesi olmak üzere toplam 14 Hastanenin ameliyathanelerinde çalışan ve olasılıksız örneklem yöntemi ile seçilen 150 hemşire ile gerçekleştirilmiştir. İzmir ili hastanelerinde yukarıda belirtilen tarihler arasında çalışan ameliyathane hemşirelerinin sayısının 262 olduğu saptanmıştır (Kaymakçı ve ark. 1999).

Verilerin toplanması aşamasında, araştırma kapsamına alınan hastanelerin ameliyathane sorumlu hemşireleri ile görüşülerek ameliyathane hemşireleri ile bir toplantı yapılması sağlanmıştır. Yapılan toplantıda, araştırmanın amacı açıklanmış, araştırmaya katılmaya istekli hemşirelere soru kağıdının nasıl doldurulacağı açıklanmıştır. Araştırma verileri' soru kağıdı aracılığı ile araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Soru kağıdı üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm hemşirelerin sosyodemografik verilerini içeren sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde strese yatkınlık ve stres belirtileri ölçeği, üçüncü bölümde ise; iş doyumu ölçeği yer almaktadır.

Ölçekler

Strese Yatkınlık ve Stres Belirtileri Ölçeği: Bu ölçek; Miller, Smith ve Mahler tarafından geliştirilmiş stress audit 4.2-0S adı ile bilinen likert tipi bir ölçektir. Day tarafından Türk popülasyonuna adapte edilmiş olup geçerlik katsayısı: .90 ve güvenirlik katsayısı: .72 olarak bulunmuştur (Day 1992. Şahin, Durak-Batıgün 1997).

Stres belirtileri ölçeği: kas sistemi, parasempatik sinir sistemi, sempatik sinir sistemi, duygusal, bilişsel, endokrin sistem ve bağışıklık olmak üzere 7 alt bölüme ayrılmıştır ve toplam 70 maddeden oluşmaktadır. Hemşirelerden her maddenin kendilerini ne kadar etkilediğini 1'den 5 kadar derecelendirmeleri istenmiştir (1=hiç ve 5= çok olmak üzere). Likert tipi puanlama sistemine göre ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan; 70 en yüksek toplam puan 350 dir. Strese Yatkınlık Ölçeği ise 20 maddeden oluşmaktadır. Hemşirelerden her maddenin kendileri için ne kadar geçerli olduğunu 1' den 5 kadar derecelendirmeleri istenmiştir (1=hemen her zaman ve 5= hiçbir zamanı ifade etmektedir). Likert tipi puanlama sistemine göre ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan: 20, en yüksek toplam puan: 100'dür (Day 1992, Şahin, DurakBatıgün 1997).

İş Doyumu Ölçeği: Şahin, Durak ve Yasak tarafından geliştirilmiş iş doyumunu ölçen 32 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin geçerliği Gezer tarafından yapılmış ve $\alpha = .85$ olarak bulunmuştur. Hemşirelerden her maddenin kendilerini ne kadar tatmin ettiğini belirtmeleri istenmiştir. Her madde %0 ile %100 arasında değişen 5 kategoriye bölünmüştür. Ölçeğin bir maddesinden alınabilecek en düşük toplam puan: %0 ve en yüksek toplam puan % 100 dür. Yüzdeler olarak derecelendirme ölçeğinde belirtilen doğrultuda puan olarak çevrilmiş ve %0=1 puan, %25=2 puan, %50=3 puan, %75=4 puan ve %100=5 puan olarak hesaplanmıştır (Gezer 1998).

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin sosyodemografik değerlendirmelerine bakıldığında; hemşirelerin %34.0'ını Üniversite Hastanelerinde ve %28.7'si Sağlık Bakanlığı Devlet Hastanelerinde çalışmakta, %26.7'sinin 23-27 yaş grubunda ve yine %26.7'sinin 38 ve üzeri yaş grubunda ve %52.0'ının bekar, %42.0'ının evli olduğu saptanmıştır.

Hemşirelerin %27.3'ünün Sağlık Meslek Lisesi, %24.0'ının Ön Lisans mezunu olduğu, %10.7'sinin ameliyathane sorumlu hemşiresi, %89.3'ünün ameliyathane hemşiresi olarak çalıştığı, %31.3'ünün meslekte 16 yıl ve üzeri ve %30.6'sinin ameliyathanede 1-5 yıldır çalışmakta olduğu belirlenmiştir.

Hemşirelerin %72.6'sı genellikle gündüz ve bazen de gece çalıştığı, %93.3'ünün günde 8 saat çalıştığı. %33.3'ünün nöbetinin olmadığı, %29.3'ünün 1 nöbeti olduğu ve %74.6'sinin haftada 40-50 saat çalıştığı saptanmıştır.

Hemşirelerin %55.3'ünün çocuk sahibi olmadığı, %44.7'sinin çocuk sahibi olduğu. %32.0'ının 1 çocuk sahibi olduğu, %14.7'sinin 7-12 yaş ve %11.3'ünün 13 yaş ve üzeri yaş grubunda çocuk sahibi olduğu belirlenmiştir.

Hemşirelerin çocuklarının %5.7'sinin anne ve baba tarafından, %10.0'ının anaokulu / kreşte bakıldığı, %11.3'ünün kendi başına kaldığı ve hemşirelerin %23.4'ünün çocuğunun bakım sorunu olmadığı ve %21.3'ünün çocuğunun bakım sorunu olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda; ameliyathane hemşirelerinin strese yatkınlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, stres belirtileri ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları ve iş doyumunu ölçen ölçeğinden aldıkları puan orta-

lamaları incelenmiştir. Buna göre aneliyathane hemşirelerinin strese yatkınlık ölçeği puan ortalaması (49.83 ± 10.44), stres belirtileri ölçeği puan ortalamaları (122.49 ± 63.31) ve iş doyumu ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları (80.25 ± 22.84) olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Stres Belirtileri, Strese Yatkınlık ve İş Doymu Ölçeklerinin Kendi Aralarındaki Korelasyonu

	İş Doymu Ölçeği	Strese Yatkınlık Ölçeği
Strese Yatkınlık Ölçeği	$r = -.15$ $p = .07$	
Stres Belirtileri Ölçeği	$r = .01$ $p = .83$	$r = .20$ $p = .01$

Tablo 1'de stres belirtileri, strese yatkınlık ve iş doyumu ölçeklerinin kendi aralarındaki korelasyonu incelenmiştir. Buna göre; stres belirtileri ölçeği puanları ile iş doyumu ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak ilişki olmadığı saptanmıştır ($r = .01$). Stres belirtileri ölçeği puanları ile strese yatkınlık ölçeği puanları arasında ise anlamlı pozitif ($r = .20$) bir ilişki saptanmıştır ($p < 0.05$).

Hemşirelerin sosyodemografik verileriyle ölçekler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Hemşirelerin yaşlarına göre strese yatkınlık puan ortalaması (49.83 ± 10.44), stres belirtileri puan ortalaması (122.44 ± 63.31) ve iş doyumu puan ortalaması (80.25 ± 22.84) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Hemşirelerin medeni durumları ile strese yatkınlık puan ortalaması (49.83 ± 10.44), stres belirtileri puan ortalaması (122.49 ± 63.31) ve iş doyumu puan ortalaması (80.25 ± 22.84) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Hemşirelerin eğitim durumları ile strese yatkınlık puan ortalaması (49.83 ± 10.44), stres belirtileri puan ortalaması (122.49 ± 63.31) ve iş doyumu puan ortalaması (80.25 ± 22.84) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Hemşirelerin ameliyathanede çalışma süreleri ile strese yatkınlık puan ortalaması (49.83 ± 10.44), stres belirtileri puan ortalaması (122.49 ± 63.31) ve iş doyumu puan ortalaması (80.25 ± 22.84) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Hemşirelerin ameliyathanede çalışma şekilleri ile strese yatkınlık puan ortalaması (49.83 ± 10.44) ve iş doyumunu puan ortalaması (80.25 ± 22.84) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).

Hemşirelerin çalışma şekilleri ile stres belirtileri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Yapılan Duncan testine göre değişimli çalışanlar (120.33 ± 82.81) ile gündüz ve bazen nöbet çalışanların puan ortalamaları (119.24 ± 60.18), diğer grubuna (9.00 ± 11.31) göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Hemşirelerin günlük çalışma sürelerine göre ölçeklerden aldıkları ortalama puanları incelenmiştir. Hemşirelerin günlük çalışma süreleri ile strese yatkınlık ($t:0.17$, $p:0.74$) ve stres belirtileri puan ortalamaları ($t:0.05$, $p:0.17$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Buna karşın, hemşirelerin günlük çalışma süreleri ile iş doyumunu ($t:0.51$, $p:0.00$) arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Günde 8 saat çalışan hemşirelerin iş doyumunu puan ortalamaları 12 veya 16 saat çalışan hemşirelerden anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur.

Hemşirelerin haftalık nöbet sayısı ile strese yatkınlık puan ortalaması (49.83 ± 10.44), stres belirtileri puan ortalaması (122.49 ± 63.31) ve iş doyumunu ölçeği puan ortalaması (80.25 ± 22.84) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).

Hemşirelerin haftalık çalışma süresi ile strese yatkınlık puan ortalaması (49.81 ± 10.51), stres belirtileri puan ortalaması (124.48 ± 62.70) ve iş doyumunu puan ortalaması (80.08 ± 22.78) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).

Hemşirelerin çocuk sayıları ile strese yatkınlık puan ortalaması (49.83 ± 10.44), stres belirtileri puan ortalaması (122.49 ± 63.31) ve iş doyumunu ölçeği puan ortalaması (80.25 ± 22.84) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).

Hemşirelerin çocuk bakım sorunu olma durumuna göre ölçeklerden aldıkları ortalama puanları incelenmiştir. Hemşirelerin çocuk bakım sorunu durumu ile strese yatkınlık ($t:0.50$, $p:0.89$), stres belirtileri ($t:0.74$, $p:0.52$) ve iş doyumunu ($t:0.18$, $p:0.90$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

TARTIŞMA

Çalışmamızın sonucunda, ameliyathane hemşirelerinin strese yatkınlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları 49.83 düşük bulunmuş-

tur. Gezer' in "Muğla il Merkezindeki Sağlık Kuruluşlarında çalışan Hemşirelerde İş Doyumu ve Stres" konulu çalışmasında da, strese yatkınlık ölçeği puan ortalaması 50.37, Şahin ve Durak- Batıgün' ün "Bir Özel Hastahane Sağlık Personelinde İş Doyumu ve Stres" konulu çalışmasında ise, 53.10 bulunmuştur. Literatürde bazı işlerin stres yoğunluğunun diğerlerinden daha fazla olduğu belirtilmektedir. Ameliyathanelerdeki işin niteliği ve yoğunluğunun yaşanan strese ve iş doyumuna etkisinin olacağı varsayımından yola çıkarak bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Buna karşın, araştırma sonucunda ameliyathane hemşirelerinin stres belirtileri ve strese yatkınlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları düşük bulunmuştur. Şahin, Durak-Batıgün (1997) hemşirelerde en fazla stres yaratan etmen olarak " Bir hastaya hastalığının ölümcül olduğunu söylemek ", " Ölümcül ya da çok ağır hastaların bakımında uzun süreli yer almak " saptanmıştır. Stres ve strese yatkınlık ölçekleri puan ortalamalarının düşük olması, ameliyathane hemşirelerinin bu faktörlerden izole olmasıyla açıklanabilir. Bulgularımız literatüre yakın bulunmuştur (Şahin, Durak-Batıgün 1997, Gezer 1998).

Araştırmamızın sonucunda, ameliyathane hemşirelerinin iş doyumunun yüksek olduğunu 80.25 söyleyebiliriz. Gezer'in çalışmasında hemşirelerin iş doyumunu ölçeğinden almış oldukları puan ortalaması 88.74 olarak bulunmuştur. Gezer buna ek olarak çalışmasının sonucunda, cerrahi biriminde çalışan hemşirelerin iş doyumunu ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının 92.90, dahili birimlerde çalışan hemşirelerin puan ortalamalarından 84.25 daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu durum ameliyathanelerin stresli ve yoğun olmasına rağmen hastalara verilen bakım sonuçlarının somut şekilde görülmesinin ve dahili birimlere göre hasta sirkülasyonunun hızlı olması ve kronik hastaların olmamasının iş doyumunu arttırdığı şeklinde yorumlanabilir. Bulgularımız Gezer'in sonuçlarına benzerlik göstermektedir (Gezer 1998).

Stres Belirtileri, Strese Yatkınlık ve İş Doyumu Ölçekleri Arasındaki İlişkiler

Araştırmamızda stres belirtileri, strese yatkınlık ve iş doyumunu ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Buna göre ameliyathane hemşirelerinin stres belirtileri ölçeği puanları ile iş doyumunu ölçeği arasında istatistiksel olarak ilişki olmadığı saptanmıştır ($r = .01$).

Stres belirtileri ölçeği ile strese yatkınlık ölçeği puanları arasında ise anlamlı pozitif ($r = .20$, $p < 0.05$) bir ilişki saptanmıştır. Gezer' in yaptığı çalışmada da, strese yatkınlık puanları ile stres belirtileri arasında anlamlı

pozitif ilişki bulunmuştur (Gezer 1998). Şahin, Durak-Batıgün'ün yaptığı çalışmada da, strese yakınlık puanları arttıkça stres belirtilerinin de arttığı bulunmuştur ($r = .40$, $p < .01$) (Batıgün ve Şahin 1997).

Çalışmamızda ameliyathane hemşirelerinin strese yakınlık ölçeği ile iş doyumunu ölçtüğü arasında negatif bir ilişki saptanmıştır ($r = -.15$, $p = .07$). Bu durum strese yakınlık arttığında iş doyumunda azalma görüldüğü şeklinde açıklanabilir. Sever'in yaptığı çalışmada da stres düzeyi ile iş doyumunu arasında negatif bir ilişki ($r = -.12$) bulunmuştur. Bulgularımız Sever'in ve Gezer'in sonuçlarına paralellik göstermektedir (Sever 1997, Gezer 1998).

Stres Belirtileri, Strese Yakınlık ve İş Doyumunu Etkileyen Faktörler

Araştırmamızda stres belirtileri, strese yakınlık ve iş doyumunu etkileyen faktörler incelenmiştir. Bunun sonucunda ameliyathane hemşirelerinin yaş grupları, medeni durumları, eğitim durumları, ameliyathane çalışmaları, çalışma süreleri, çalışma şekilleri, haftalık nöbet sayısı, haftalık çalışma süresi, çocuk sayısı, çocuk bakımı sorunu olma durumu ile iş doyumunu ölçtüğünden aldıkları puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > .05$). Sever'in "Hemşirelerin İş Stresi ile Başa Çıkma Yolları ve Bunun Sonuçlarının Araştırılması" konulu doktora çalışmasında da, hemşirelerin medeni durumu, eğitim durumu, çocuk bakım sorunu olma durumu, bölgedeki çalışma süresi ile iş doyumunu ölçtüğünden aldıkları puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bulgularımız Sever'in bulgularına paraleldir (Sever 1997).

Ameliyathane hemşirelerinin yaş grupları, medeni durumları, eğitim durumları, ameliyathane çalışmaları, çalışma süreleri, çalışma şekilleri, günlük çalışma süreleri, haftalık nöbet sayısı, haftalık çalışma süreleri, çocuk sayıları, çocuğun bakım sorunu olma durumları ile strese yakınlık ölçtüğünden aldıkları puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Bulgularımız literatüre benzerlik göstermektedir (Üstün 1995, Gözüm 1996, Şahin 1997, Gezer 1998).

Buna karşın ameliyathane hemşirelerinin günlük çalışma süreleri ile iş doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Günde 8 saat çalışan ameliyathane hemşirelerinin iş doyumunu puan ortalamaları 12 veya 16 saat çalışan hemşirelerden anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, uzun çalışma saatlerinin ve aşırı iş yükünün iş doyumunu azalttığı şeklinde yorumlanabilir. Bulgularımız literatüre uyum göstermektedir (Üstün 1995, Gözüm 1996, Sever 1997).

Ameliyathane hemşirelerinin yaş gruptan, medeni durumları, eğitim durumları, ameliyathanede çalışma süreleri, günlük çalışma süreleri, haftalık nöbet sayılan, haftalık çalışma süreleri, çocuk sayıları ve çocuğun bakım sorunu olma durumları ile stres belirtileri ölçeğinden aldıkları puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$). Buna karşın ameliyathane hemşirelerinin çalışma şekilleri ile stres belirtileri puan ortalamaları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Sever'in 1997'de yaptığı çalışmada da, hemşirelerin medeni durumu, eğitim durumu, çocuğun bakım sorunu olma durumu, çalışma süresi bölümde çalışma süresi ile iş stresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirtilmiştir. Bulgulanımız literatüre benzerlik göstermektedir (Üstün 1995, Gözüm 1996. Şahin 1997. Sever 1997, Gezer 1998).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonucunda İzmir İli ameliyathanelerinde çalışan hernşirelerin strese yatkınlık puan ortalaması 49.83, stres belirtileri puan ortalaması 122.49 ve iş doyumunu puan ortalaması 80.25 olarak saptanmıştır.

Strese bağlı gerginlikler, sıkıntılar, hastalıklar, çalışanların işteki performanslarını etkilemekte. ilgilendikleri hastalara zarar verme olasılığını arttırmaktadır. Diğer yandan da, hastanın moralini etkileyerek iyileşme sürecini olumsuz etkileyebilmektedir. Batı ülkelerinde son yıllarda bu konudaki gelişmeler sağlık psikolojisi çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu nedenle paket programlar düzenlenerek çalışanların streslerini belli düzeyde tutabilmeleri sağlanmaya ve performanslarının olumsuz olarak etkilenmesi engellenmeye çalışılmaktadır (Şahin, Durak Batıgün 1997).

Bu nedenle araştırma sonunda ameliyathane hemşirelerinin her ne kadar stres düzeyleri düşük ve iş doyumunu düzeyleri yüksek olarak bulunsa da, stres ve iş doyumunu etkileyen iş ile ilgili faktörlerin incelendiği araştırmaların yapılması, hemşirelerin stres düzeylerinin belli aralıklarla değerlendirilmesi, elde edilen sonuçlara göre iş stresleri ile başa çıkabilmeleri için baş etme tekniklerini içeren programların hazırlanması ve işe yeni başlayan hemşirelere oryantasyon programlarının sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Baltaş A, Baltaş Z (1992) Stres ve Başa Çıkma Yolları. Remzi Kitabevi. İstanbul.
2. Şahin N, Durak-Batıgün A (1997). Bir Özel Hastane Sağlık Personelinde İş Doyumu ve Stres, Türk Psikoloji Dergisi, 12:39, 57-70.
3. Day A (1992). Üniversite öğrencilerinde Stres Algısı ve Stres Audit ölçeğinin Geçerliliği ve Güvenirliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
4. Ertekin Y (1993) Stres ve Yönetim. TODAIE Yayınları No:253 Ankara.
5. Gezer N (1998) Muğla İl Merkezindeki Sağlık Kuruluşlarında Çalışan Hemşirelerde İş Doyumu ve Stres. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
6. Gözüm S (1996) Koruyucu Sağlık Hizmetlerinde Görevli Hemşire ve Ebelerde İş Doyumu, Tükenmişlik ve İşe Devamsızlığı Etkileyen Faktörlerin Araştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
7. Kaymakçı Ş, Demir F, Candan Y, Dramalı A (1999) İzmir İli Ameliyathanelerinde Karşılaşılan Riskler ve Hemşirelerin Çalışma Koşullarına Yönelik Durum Saptama, II. Ulusal Ameliyathane Hemşireliği Sempozyumu, 16-17 Eylül 1999 İzmir, Poster Bildirisi.
8. Marenir A (1996) Guide to Nursing Management and Leadership, Mosby Year Book Inc. Toronto.
9. Özbayır T (1996) Ameliyathane Hemşirelerinde Görülen Meslek Hastalıkları. I. Ulusal Ameliyathane Hemşireliği Sempozyumu Bildiri Kitabı, İzmir. 145-149.
10. Patrick A, Tyler B.A, Rachel N (1994) Sources of Stress and Psychological Wellbeing in High-Dependency Nursing. Journal of Advanced Nursing, 19, 469-476.
11. Pehlivan İ (1995) Yönetimde Stres Kaynakları, Personel Geliştirme Merkezi, 16, Ankara. 1995.
12. Sever (Dinç) A (1997) Hemşirelerin İş Stresi İle Başa Çıkma Yolları ve Bunun Sonuçlarının Araştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
13. Taylor S (1990) Health Psychology, American Psychologist. 45:1. 40-50.
14. Uzun Ö (1996) Ameliyathane Çalışan Hemşirelerin İş Doyumu. I. Ulusal Ameliyathane Hemşireliği Sempozyumu Bildiri Kitabı. İzmir, 135-143.
15. Üstün B (1995) Hemşirelerde Atılgarlık ve Tükenmişlik Düzeyleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
16. Vural H, Oflaz F (1996) Ameliyathane Hemşirelerinin Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi. I. Ulusal Ameliyathane Hemşireliği Sempozyumu Bildiri Kitabı, İzmir. 129-134.